

A MAGYAR

TUDOMÁNYOS AKADEMIA

MUNKÁLÓDÁSÁRÓL

S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL

1868-ban

JELENTÉSE

AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK.

PEST,

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM” IROD. ÉS NYOMD. R. T. NYOMDÁJÁBAN.

M. DCCC. LXIX.

A. MAGYAR

DOMANYS AKADEMIA

MUNKÁSDOLÁSOK

S. PÉNTÁRA MEGNYITÉSÉK

1888. évi

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

AN. HÖRÖGÖTÖZÉSÉK

EST

EST. HÖRÖGÖTÖZÉSÉK. HÖRÖGÖTÖZÉSÉK. HÖRÖGÖTÖZÉSÉK.

EST. HÖRÖGÖTÖZÉSÉK.

I. A Magyar Tudományos Akadémia, utóbbi ünnepélyes közülése vagyis 1868. márcz. 21-dike óta, 1869. april 17-éig negyvennégy osztály- és összes ülésben működött.

1.) A *Nyelv- és Széptudományi Osztályban* 1868. márcz. 23-dikán Szász Károly l. t. olvasott három elegiát, „Utolsó Verseim“ czímmel *Tompa Mihály* l. tagtól, mintegy székfoglaló gyanánt, — és *Ballagi Mór* r. t. *Goldzieher Ignác* úrtól „Adalékokat a sémi gyöknyomozáshoz“; ugyanakkor *Hunfalvy Pál* r. t. némely hazai földirati helyneveket, jelesen a *Hejő* és *Sajó* folyók neveit fejtegette. April 27-dikén *Szepesi Imre* l. t. rajzola „Jelen viszonyainkat az ó classica irodalomhoz“, és *Vámbéry Ármin* l. t. mutatá be *Bálint Gábor* úrtól „A khazárok földje“ fordítást, perzsából. Máj. 25-dikén gr. *Kuun Géza* l. t. előadása volt „a sémi névszó számviszonyairól“; jun. 30-án *Szepesi Imre* l. t. folytatá fejtegetését „jelen viszonyainkról az ó-classica irodalomhoz“; és *Telfy Iván* l. t. nyújta „adalékokat az attikai törvénykönyvhöz“; a jul. 27-diki ülésben végre *Mátyás Flórián* l. t. „a nyelvtörténelmi tanulmányok szükséges voltáról“ értekezett, — s *Toldy F.* r. t. „adalékokat“ nyújta „a régibb magyar irodalom történetéhez“, jelesen *Sztárai Mihály* egy eddig ismeretlen (XVI. századbeli) szindarabját, *Buldi Bernát* ugyanakkori magyar-olasz szótárkáját, s a következő század elejéről *Pribiczter Márton* Leveles-könyvét mutatván be.

Szünidő után az oct. 26-diki ülést *Fábián Gábor* r. t. mutatványa *Lucretius „De Rerum Natura“* czímű költeménye fordításából — és *Szász Károly* l. t. előadása a „Niebelung-énekről“ érdekesíté, melyben utóbbi ennek keletkező-

sét, mondai és irodalom-történeti fejlődését, fenlevő kéziratait és gyanítható szerzőjét“ vizsgálta. Nov. 23-án *Vámbéry Ármin* l. t. „az ujugurok nyelvemlékeiről“ értekezett; dec. 21-én *Toldy Ferencz* r. t. fejtegeté „tudománybeli hátramaradásunk okait, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladatát“; *Fogarasi János* r. t. pedig „Mongol tanulmányai“ előadását kezdé meg, melyet a következő január- és februárban is folytatott.

1869. jan. 25-én *Barna Ferdinánd* l. t. székét ily czímű értekezéssel: „Tanulmányok a magyar régi egyszerű és az újabb összetett szenvedő forma körül“ foglalta el; február 22-én pedig *Joannovics György* l. t. foglalt székét „némely újabb szóalkotásról nyelvünkben, különösen az *ász ész* név- és igeképzőkről“ tartván fejtegetést. Márcz. 22-én *Hunfalvy Pál* r. t. a Nyelvtudományi Közlemények legújabb füzetét ismertette, s *Gyulai Pál* r. t., mint a bíráló küldöttség előadója, bő aesthetikai jelentést tőn az 186⁸/₉-i gr. Teleki József-féle drámai pályázat eredményéről.

Könyvkiadásai közt ez osztálynak legnevezetesebb a *Magyar Nyelv Szótára*, melyből már az V. kötet 2-dik füzeté is megjelent, s a 3-ik sajtó alatt van. Évenként nyomtatni szokott mintegy 50 ívéből, a sajtó szorgos volta miatt, a lefolyt 2 évben 10 ív elmaradt ugyan, de ennek ez évben pótlását a nyomdaintézet vezetői megígérték, s ezzel az V-dik kötet be lesz fejezve. A hátralevő VI-dik kötet elkészítésére, *Fogarasi János* rendes tag munkálkodása mellett, még két év fog kelteni. Fogarasi feladata, az összegyűjtött és értelmezett szók átvizsgálásán felül, a hiányzó szók pótlása, a nehezebb szófejtéseknek a régi, már nyomtatva levő nyelvemlékekből, valamint a többé-kevésbé rokon nyelvekből megállapítása, a ritkább szóknak, hasonló segédforrásokból, úgy a tájdivatos szólásokból értelmezése s mind régi mind újabb classicus íróinkból vett mondatokkal támogatása, és több efféle.

2. A *Philosophiai-, Törvény- és Történettudományi Osztályok* egyesült ülésein 1868. márcz. 30-án *Horváth Cyrill* t. t. „A philosophiai módszerek némely akadályairól“ értekezett, ugyanakkor *Szilády Áron* l. t. olvasta „Jelentését bolognai útjáról“; *Gyulai Pál* r. t. jelentése is az 1867-i kará-

csonyi drámai pályázatról ugyanez ülésen terjesztetett elő. April 20-án *Kautz Gyula* r. t. „Jogtudomány és Nemzetgazdaság“ című előadása volt, — és *Rómer Flóris* l. t. Borsodban talált „két ezüst diszlemez“ mutatott be, kellő magyarázattal. Máj. 4-én *Karvassy Ágost* l. t. monda „Emlékbeszédet néh. Szinováczy György l. t. felett“, ugyanekkor *Csatskó Imre* l. t. „A bíróságok s különösen a felebbviteliek szervezésénél figyelembe veendő mozzanatokról“ értekezék. Máj. 18-án *Ipolyi Arnold* r. t. „Lonovics József kalocsai érsek, igazgatósági és tiszti tag fölött emlékbeszédet“ tartá; jun. 8-án *Greguss Ágost* r. t. *Brassai Sámuel* r. tagtól a „Módszerről“ írt értekezése II. és III. részét mutatá be; *Pesty Frigyes* l. t. „a temesi bánság elnevezés jogosulatlan voltát“ bizonyítá; végre *Thaly Kálmán* l. t. „Almády István naplóját“ ismertette, mely *P. Szathmáry Károly* úr ajándékából lett az Akadémia tulajdona. Junius 22-én *Karácson Mihály* l. t. „Buda vára a hunnok idejében“ című értekezést olvasott, s *Hunfalvy Pál* r. t. *Kohut Sándor* főrabbitól „A Talmud és a Parsismus“ kivonatát terjeszté elő; jul. 6-án *Haberern Jonathán* l. t. olvasa „Mutatványt Aristoteles fordításából“, gr. *Lázár Kálmán* l. t. pedig *Lőw Lipót* rabbi értekezését „a zsidó esküről.“ Jul. 20-án *Hoffer Endre* úrtól „Herodotos megismertetését“ adá elő *Hunfalvy Pál* r. tag, s részleteket a fordításból; ugyanekkor *Nagy Márton* l. tagnak „a gyakorlati neveléstan történetét“ tárgyzó értekezése olvastatott.

October 5-én, *Hoffmann Pál* l. t. „A római jog s a jogtudományi módszer“ cím alatt *Pulszky Ágost* úr értekezését mutatá be; 19-én *Keleti Károly* l. t. „A statistika hivatalos és tudományos mívelése“ című előadással foglalta el akadémiái székét; nov. 2-án *Szilágyi Sándor* l. t. „Rákóczy és Pázmány“ cz. munkájából adott elő részleteket; nov. 16-án *Szilágyi Ferencz* l. t. „a heidelbergi káté s a magyarországi és erdélyi protestans autonomia ügye a XVIII. században“ címmel értekezett; ugyanakkor *Wenzel Gusztáv* r. t. „Diósgyőr, mint magyar királyi mulatóhely“ történetét nyomozá; ugyane hó 30-án *Thaly Kálmán* l. t. *Tököli Imre* egyik Naplójáról értekezett. December 14-én *Tóth Lőrincz* r. t. tartá „Emlékbeszédet néhai *Zádor György* rendes tag felett“ — és

Ökröss Bálint lev. tag székfoglaló előadást „A törvénykezés reformjairól.“

Új év óta, jan. 4-én *Mátyás* Flórián l. t. „Gizela szent királynénk védelmét“, adá elő; *Hurfalvy* János r. t. „Japán földjét és népét“ majd a 18-i ülésen ugyanannak „földművelési, ipar- és tudományos viszonyait“ ismerteté, míg *Rómer* Flóris l. t., még a jan. 4-i ülés alkalmával egy eddig ismeretlen *Corvina-codex*ről ada tudósítást. Jan. 18-án *Rentmeister* Antal úrtól egy „Gaius“ című értekezést adott elő *Hoffmann* Pál l. t.; febr. 1-én *Pauler* Tivadar r. t. „Mittermaier Károly“ külső tag felett tartá „emlékbeszédet,“ s ugyanekkor *Rómer* Flóris l. t. „az ó-budai ásatások legújabb eredményeit“ terjeszté elő; 15-én *Mátyás* Flórián l. t. „Péter királyunk származását“ vizsgálta, s *Thaly* Kálmán ekkor s folytatva márcz. 1-én „a nagyszombati harc 1704.“ címmel értekezett, mely utóbbi napon *Csatskó* Imre l. t. is tartá előadást: „a büntetés-rendszerről és a halálbüntetésről Poroszországban.“ Ugyan e hó 15-dik napján *Ribáry* Ferencz tanár úr, mint vendég, „Babylonia és Assyria őstörténelmének hitelességét“ bírálta; *Karácson* Mihály l. t. pedig „Etelvár történelme a hunnok idejében,“ című értekezését olvasta fel. April 5-kén *Rómer* Flóris l. t. tartá „Emlékbeszédét Ráth Károly elhunyt l. t. fölött“, — és *Kerekgyártó* Árpád l. t. székfoglaló értekezését „Magyarország alkotmánya biztosítékainak története“ címmel.

A philosophiai osztály, jelesül *Horváth* Cyrill t. t. gondoljai alatt „Apáczai Csere János Bölcsészeti Dolgozatai“ a múlt hóban megjelentek.

3. A *Mathematikai és Természettudományi* Osztályok egyesült ülésein: 1868. april 6-án *Kalchbrenner* Károly lev. tagtól „a szepesi érczhegység növényzeti jelleme“ cz. értekezést mutatott be *Nendtvich* Károly r. t.; máj. 11-én *Szabó* József r. t. „újabb kutatásai eredményét a halmok körül“ adá elő, és *Pólya* József r. t. értekezett „a vasútakról, egészségügyi tekintetben.“ Junius 15-én *Kruspér* István l. t. „a Schwerdt-féle comparator egy módosított alkalmazásáról“ tartá előadást; *Hunyady* Jenő l. t. a két Bolyai, Farkas és Jánosnak, a bordeauxi akadémia kiadványában megjelent

életrajzáról s az előbbinek „La Science absolue de l'Espace“ című értekezéséről ada tudósítást. Jul. 13-án *Than* Károly l. t. „a harkányi hév víz“ — *Lengyel* Béla úr „a szulini savanyú víz vegyelemzését“ adák; s *Akin* Károly l. t. D' Alembert Dynamicájának az Akadémia könyvtárában fellelt oly példányát mutatá be, melynek szélein találtató kézirati számos jegyzetek magától a tudós szerzőtől valók.

October 12-dikén *Vész* János Ármin e című értekezésével foglalta el rendestagi székét: „A valószínűségi hánylat alkalmazása a következő mértani feladatra: határozassék meg a körkúpon, annak két adott pontja között, a legrövidebb távolsági görbe vonal.“ Ugyanekkor *Györy* Sándor r. t. „az egyenletek megoldásáról és szorzókra bontásáról“ szóló értekezése tetteleg kiszámított példáit mutatta be; november 9-dikén *Akin* Károly l. t. „az exact tudományok jelen állapotáról Magyarországon“ értekezett, s *Than* Károly l. t. *Wartha* Vincze úr értekezését mutatta be: „a kovássav ásványvegyületeinek képleteiről.“

1869. jan. 11-dikén *Szabó* József r. t. „a fehérvári gránitok közettani tanulmányozása“ czímen értekezett; s ugyanakkor *Akin* Károly l. t. székfoglalóul, előadá „az akadémiai physikai teremben megindított munkálatokról“ szóló dolgozatát, jelesen I. „A calcescentia létesítésére szolgáló új készülékek“, II. „Egy új dynamico-elektrikai gép“, III. „A thermo-electricai mérés módszerét illető új adalék“ magyarázatával. Febr. 8-án *Butizfalvy* Sámuel l. t. foglalt széket, értekezve „a testegyenészet (orthopaedia) újabb haladása s tudományos állásáról napjainkban“, ugyanazt „három kiválóbb köresettel világosítván fel.“ Márcz. 8-dikán *Petzval* Ottó r. t. Hamar Leo találmánya: „egy új forgatási gözmozdító“ elméletét állítá fel, kivonatát terjesztvén elő e tárgy nagyobb munkájának. April 12-dikén *Haynald* Lajos t. t. tartá székfoglaló értekezését „a Szentirásban megemlített mézgák és gyanták termő növényeiről“; *Kubinyi* Ágoston t. t. pedig „a temetőkről és temetkezésekről“ értekezett.

II. A magyar nyelv és nép, a hazai történet és föld megismertetésére rendelt *Állandó Bizottságok* ez évben is eredménytelenül folytaták működésöket. Jelesen:

1. A *Nyelvtudományi Bizottság* három új füzettel (VI. k. 3 f. és VII. köt. 1, 2. füzet) szaporítá „Közlemények“ című folyóiratát. Ezekben igen érdekes azon 22 darab magyar oklevél ismertetése *Hunfalvy* Páltól, melyeket az Akadémia, mint már jelentve volt, Eperjesről Hellner Péter úrtól kapott, melyek a tokaj-hegylajai községek szőlőbirtok-viszonyaira sok érdekest tartalmaznak; különösen némely, eddig ismeretlenül maradt szertartást az adásvevésnél, minő az *ukkon-pohár*, áldomások alkalmával; de a nyelvre nézve is sok tanulságos van bennök. *Vámbéry* Ármin biz. tag ez év folytán az *uigur* nyelvemlékekkel foglalkozott, s a bizottság e szorgalmas tagja tanulmányait örömet igyekvék előmozdítani az által, hogy kiadandó műve segélyzését az Akadémiának ajánlotta. *Mátyás* Flórián biz. tagnak, a *Nyelvtörténeti Szótár* kiadására, szintén eszközölt volt akadémiai segélyt, s az év folytán két félfüzet meg is jelent; sajnos azonban, hogy a szerző, bár a kiadást nem függeszti fel, a további segélyről, mely által magát némileg megkötve véli, lemondott. *Budenz* József b. tagtól „A magyar és finn-ugor nyelvbeli szóegyeztések“, hasonlóul a bizottság némi ösztönzésére, ennek közlönyében, jelentek meg; ugyane szerzőnek *finn-magyar* szótára kiadását a bizottság melegen ajánlotta az Akadémiának. — Egyéb folyó munkálkodása a bizottságnak a nagy szótárhoz küldött póteztikkek elfogadására s számba vételére (minők küldői közül *Lőrincz* Károly, *Moenich* Károly és *Gruber* József urakat emeli ki), továbbá bírálatokra s vélemény-adásokra szorítkozott, mely utóbbiak, néha meddő tárgyakra vesztegetve, sok idejét elrabolták.

2. A *Történelmi Bizottságnak* nem kevésbbé gazdag aratása volt, mint a megelőző években. *Kiadásában* megjelentek, a) Magyar Történelmi Emlékek (Monum.) 1-ső osztályából (Diplomataria) a XII-dik, vagyis Árpádkori Új Okmánytár VII-dik kötete, *Wenzel* Gusztávtól. b) A II-dik Osztályból: Írók XXIII-dik kötet: Tököly és némely főbb híveinek Naplói és Emlékezetes Írásai 1686—1705. *Thaly* Kálmántól, két darabban. c) Török-Magyarkori Történelmi Emlékek. I. Osztály. Okmánytárak III-dik köt. Török-Magyarkori Állam-Okmánytár 1-ső kötete *Szilády* Áron és *Szilágyi*

Sándortól. — *Sajtó alatt* újabb két kötet a Történelmi Tárból, négy kötet a Monumentákból, egy a Török-Magyarkori Emlékekből.

Az *anyaggyűjtés*, különösen Simonyi Ernő, b. Nyáry Albert s főleg az Olaszországban e végre megbízott Mircse János urak közreműködésével, rendkívül sikeresen folyt. A sok közül kiemelendő:

A Monumenták *Scriptorai* közé:

Egy olasz krónika Zsigmond király idejéről (1410—13). Mátyás király élete, egykoru olasz írótól. Magyarország képe Mátyás korában, szintén olasz kortanútól. Masser velencei követ követségi jelentése Magyarországról (1521—3). Buda Ostroma 1541-ben, Mazzától. Ferdinánd toscanai nagyherczeg Báthori Zsigmond erdélyi fejedelemhez járt 1591-i követségének Útleirása. Soranzo Ferencz velencei követnek Bécsben Emlékirata a Bocskay uralkodásáról 1607. Sebeshy Ferencz követségi naplója 1626—60. Baliardi Sándor gróftól az 1682—8-i magyar háboru története. Tarsia Tamás Emlékirata az 1683-i magyar-török háboruról.

A Monumenták *Diplomatariumába*:

A X—XIII. századra számos okmány és kivonat a velencei statuskönyvekből. A XIV. századból, különösen I. Lajos korára számos okmány, valamint a velencei titkos tanács végzései az 134⁵/₆-i magyar-dalmát háborúra vonatkozólag. A XV. századból Zsigmond, Hunyadi János, Mátyás és Ulászló királyok levelei. A XVI. századból Ferrari levelei Martinuzzi megöletéséről s egyéb kútfők e nagy statusférfiúra vonatkozólag; Levelek, Naplók, követi jelentések 1515—35; a Konstantinápolyban székelő velencei követek jelentéseinek Magyarországot illető részei 1554—1600. A XVI és XVII. századból: magyar főurak levelei a Signoriához. Bethlen Gábor teljes diplomatai viszonya Velenczével. Végre a II. Rákóczy Ferencz levéltárának másolása is, itt hon az Akadémiánál, folyamatban volt.

3. Az *Archaeologiai Bizottság* a régészeti tevékenységnek hazaszerte buzdtítására, *külső érintkezései*, s megszaporított levelezése által még többet tön, mint az előbbi években. Érintkezésbe tévé magát a szabolcsmegyei, soproni és po-

zsonyi egyletekkel; a vidéken élénk részvét és levelezés fejlődött ki; többek között a köv. urak: Bubics Ede Lukács-házán (Vasm.), Ebenhöch Ferencz Koronczón (Györm.) Ellenbogen József Pozsonyban, Horváth Antal Pécssett, Jancsik Ede Nagy-Becsckereken, Killer Frigyes Német-Csanádon, Lehoczky Tivadar Munkácson, Margittai Gábor Élesden (Biharm.), Marossy János Kis-Béren (Komárom-m.), b. Nyáry Jenő Egyházas-Básthon (Gömör m.), Szontagh Ferencz Lapujtön, Várady József Pátyon, Turcsányi Endre Körmenden, b. Vécsey József Acsádon — érdekes jelentéseik által sokat tettek a tudomány-szak megkedveltetésére s vidékeik régészeti szempontból való megismertetésére.

Utasításokat dolgozott ki a bizottság, a nm. vallás és közoktatási, valamint a közlekedési ministerium megkeresése folytán, az illető ministeriumok tisztviselői számára a talált régiségek fentartása érdekében; utasítást adott a keleti expedícióval utazó Xántus Jánosnak; megkérte a pestmegyei alispánságot, hogy a megye mérnökeit és útibiztosait a római műemlékek rontásától tartóztassa vissza; fölkérte a kolozsvári tanácsot a kaputornyok és régi bástyák fentartása iránt, közbenjárt a tatárfalvi ref. templom stilszerű megóvása végett.

Utaztak a bizottság meghagyásából: Henszlmann Imre Torontál és Csanád megyékben, a hazai műemlékek megismerése céljából; Rómer Flóris, ki a Maros mentében a római nyomokat követte; részt vett a vaskuti ásatásokban; Baja városa értelmiségét egy régészeti egylet alapítására buzdította; beutazta Gömör, Nógrád, Heves megyék egy részét, s Erdély nyugati részében, valamint Kolozsvárt, érdekes falkepeket leplezett le.

Azonban, a bizottság tevékenységének fő pontja, négy hó óta, az ó-budai római *ásatások*, a téglavető és szeszgyári részvénytársulatok területein. Ez ásatásokat a bizottság pénzeréjén kívül lehetségessé tevék a nm. m. kir. közoktatási és közlekedési ministeriumok, melyek t. i. a szükséges költséget utalványozák, s az ásatással foglalkozó biz. tag Rómer mellé egy kir. mérnököt méltóztattak kiküldeni a térkép elkészítésére. Az Ó-Budán és környékén hevert római műemlékek,

ministeri rendeletről, mind a m. nemzeti múzeumba vitettek.

Rajztárát a bizottságnak gazdagították: Killer Frigyes, német-csanádi plebános, a régi templom rajzaival; Schulz Ferencz építész a siklósi várfalak, harkányi templom és a pécsi mecsetek fölvételével; Storno Ferencz a vondorfi templomok, Margittai Gábor az élesdi őskori telep, Zsigmondy Gusztáv a margitszigeti és ó-budai műemlékek területi rajzait küldék be. Fényképekben készültek a kolozsvári kegyesrendi casulák, másolatban pedig Rómer által az ottani főtemplom falfestményei. — Szabad legyen itt említünk azon nagylelkű egyleteket és honfiakat, kik becses *tárgyaikat*, gyakran nagy érdekű emlékköveiket, a remzetnek átengedék; ezek közt első helyen áll a főnebb említett két részvénytársulat, az ó-budai gőzhajótársasági intéző hivatal, a székesfehérvári káptalan, a m. kir. pénzügyi ministerium, Borsos József, Schwanfelder János pesti, Jilek, Kameter, Holzpach, Lutz, Gittinger ó-budai polgárok. — Örömmel tapasztalta még a bizottság a Buda fővárosi és ó-budai kapitányságoknak régészetünk iránti figyelmét.

Megjelent a bizottság *kiadásában* az Archaeologiai Közlemények VII-dik kötetének 2-dik, kettős füzeté, a VIII-d. kötet sajtó alatt. Megindult a *Monumenta Archaeologica* is az első nagy füzetrel; hogy pedig az archaeologiai hírek s mozgalmak minél előbb a közönség tudomására jussanak, a bizottság *Archaeologiai Értesítő* czimű folyóiratot is alapította, s a nagyobb olvasó közönség iránti tekintetből kiadványai árát tetemesen leszállította.

4.) A *Statistikai Bizottság* 1868-ban is folytatta a hazai állapotok ismertetésére vonatkozó munkálódását, s „Közleményeiből“ *Hunfalvy János* r. t. szerkesztése mellett két füzetet bocsátá közre, melyekben gr. *Bethlen Farkas*, a magyar országgyűlés elé terjesztett adatok alapján, nagy tárgyismerettel az osztrák birodalom pénzügyi viszonyait, — *Keleti Károly* l. t. Magyarország külforgalmát, *Beöthy Leo* Ausztria és Magyarország kereskedelmét 1866-ban, *Konek Sándor* r. t. Magyarország öngyilkolási statistikáját tárgyalták, *Dr. Tor-may Károly* Pest városa élet- és halálozási viszonyait ismer-

tette az 1854—66 évi adatok alapján, s különösen az 1831, 1854⁵/₅, 1866-iki cholerajárvány lefolyását is feltüntette. Általánosabb s részint tisztán elméleti értekezések a két füzetben ezek: A vaspályák befolyásáról a népesedésre, s a világforgalom állása 1866-ban, *Barsi József* b. tagtól, továbbá, az „Összehansolító Statistika“ czímű értekezés *Keleti Károly*tól. Néhány észrevétel a népszámlálásról, *Hunfalvy Jánostól*.

Részt vett a bizottság, egy kiküldött tagja által, a közlekedési ministerium kebelében felállítandó magyar *helyszinrajzi osztály* szervezése alkalmával; formulázta az Akadémia által hozzá utasított nemzetgazdasági jutalom-kérdéseket, közelebb a *Dóra*-alapítványból kitüzendő kereskedelmi kérdést.

5.) A *Mathematikai és Természettudományi Bizottságnak* honunk terményrajzi megismertetését előmozdítani leginkább *növénytani szempontból* volt alkalma.

Utazási segélyben részesíté *Janka Viktor* urat, ki Magyarországon, de különösen szűkebb honában Erdélyben, növénytani kutatásokkal már régebben foglalkozik, s ezen túl az Akadémia számára fogja jelentéseit beküldeni. — Felkérte *Hazslinszky* és *Kalchbrenner* l. tagokat leutazni Slavóniába Vinkovczére, hogy ott *Schulzer* nyug. kapitány megvéltelre ajánlott nagy gombászati munkáját megvizsgálják, s tegyenek jelentést, melynek alapján a megvétel iránt határozni lehessen. — Végre *Szabó József* b. tag részesült némi segélyben, kisebb földtani kirándulások tételére.

Tervet dolgozott ki egy központi meteorológiai és magnetikai észlelde felállítására, s azt, az Akadémia pártolása mellett, a m. k. vallás és közoktatási ministeriumhoz fölterjeszté oly kérelemmel, hogy annak életbe léptetésére országos segélyt eszközöljön ki. — Fölterjesztést intézett a m. k. kormányhoz a *kelet-ázsiai expeditio* ügyében, kérve, hogy ahhoz a tudomány részéről is csatoltassék egy vagy két egyén, hogy ezen először kínálkozó alkalom múzeumi s egyéb országos gyűjteményeink szaporítására, használatlanul el ne szalasztassék; mely kérésnek eredményéül *Xántus* akad. tag ki is küldetett.

Az Akadémia *physikai termeiben* folyt a munkálkodás, a működő physicus egy kézi könyvtárt rendezett be; megrendelt több érdekes physikai eszközt, s egyet, a calcescentia tűneményének bemutatására fémeken, maga talált fel s meg is készíttette.

„Közleményeinek“ V-dik kötetéből a 2-d. füzetet bírta csak kiadni, a nyomda nem lévén képes többet kiállítani. Készen áll nyomtatásra s meg is kezdetett a VI-d. kötet, sőt két tárgy van már a VII-dikre is.

III. Álljon itt az Akadémia közelebbi nagygyűlése óta megjelent *kiadásainak* teljes sora, mely, a már érintetteket is befoglalva, következő:

1. *A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei.* XI dik kötet 9, 11, és 12. darab.

2. *A Magyar Tudományos Akadémia Értesítője.* Szerkeszti Rónay Jácint akad. jegyző. 1868: 5—20. szám. 1869: 1—6. sz.

3. *Értekezések a Nyelv- és Széptudományi Osztály köréből.* Szerkeszti Toldy Ferencz r. t. II, III, IV, V, VI. szám.

4. *Értekezések a Philosophiai Osztály köréből.* Szerkesztette Hunfalvy János r. t. VII, VIII és IX. sz.

5. *Értekezések a Törvénytudományi Osztály köréből.* Szerkesztette ugyanaz. IV, V, VI, VII. szám.

6. *Értekezések a Történettudományi Osztály köréből.* Szerkeszté ugyanaz. VII. szám.

7. *Értekezések a Matematikai Osztály köréből.* Szerkeszti Szily Kálmán l. t. II, III és VI-dik szám.

8. *Értekezések a Természettudományi Osztály köréből.* Szerkeszti Greguss Gyula l. t. X, XI, XII és XIII-dik szám.

9. *Nyelvtudományi Közlemények.* Szerkeszti Hunfalvy Pál r. t. VI. köt. 3. füz. VII. köt. 1, 2. füz.

10. *Archaeologiai Közlemények.* Szerkeszti Rómer Flóris VII. köt. 2. füz.

11. *Statistikai és Nemzetgazdasági Közlemények.* Szerkesztette Hunfalvy János. V. köt. 1 füz.

12. *Mathematikai és Természettudományi Közlemények.* Szerkeszti Szabó József. V. köt. 2 füz.

13. *Magyar Történelmi Emlékek (Monumenta Hunga-*

riae Historica). *Első osztály* XII-d. vagyis az Árpádkori Új Okmánytár VII-dik kötete, *Wenzel* Gusztávtól. *Második Osztály*: *Írók*: XXIII-d. kötet, két darabban, *Thaly* Kálmántól.

14. *Török-Magyarkori Történelmi Emlékek*. Első osztály III-dik, vagyis a Török-Magyar Állam-okmánytár I-ső kötete, *Szilády* Áron és *Szilágyi* Sándortól.

15. *A Magyar Nyelv Szótára*. A M T. Akadémia megbízásából készítették *Czuczor* Gergely és *Fogarasi* János rr. tt. V-dik kötet 1, 2, füzet.

16. *Apáczai Csere János Bölcsészeti Dolgozatai*. Szerkesztette *Horváth* Cyrill t. t. Pest, Eggenberger, 1869.

17. *Magyarországi Régészeti Emlékek* (Monumenta Hungariae Archaeologica). Kiadja az *Archaeologiai Bizottság*. Pécsnek középkori régiségei. I. Rész: A Pécsi Székes-egyház Építészete. Írta *Henszlmann* Imre. Pest, Eggenberger 1869.

18. *Archaeologiai Értesítő*. Bizottsági folyóirat. Szerkeszti *Rómer* Flóris. 1—7. szám.

19. *Halaink és Haltenyésztsünk*. Vitéz-pályamunkák 1867-re. I. Koszorúzott pályamunka, *Kriesch* Jánostól. II. Dicsérettel első helyen kitüntetett pályamunka, *Kenessey* Alberttől. III. Dicsérettel másodhelyen kitüntetett pályamunka-rész, *Tasner* Dénestől. Egy kötetben. Pest, Emich, 1868.

20. *A Magyar Tudományos Akadémia munkálkodásairól és pénztára mibenlétéről 1867-ben, Jelentése az Igazgató Tanácsnak*. Pest, 1868.

21. *Magyar Tudom. Akadémiai Almanach*, csillagászati és közönséges naptárral. MDCCCLXVIII-ra. Pest, Eggenberger, 1868.

22. *Magyar Tudom. Akad. Almanach* MDCCCLXIX-re. Pest, Eggenberger, 1869.

IV. Az 1868-ik évi drámai pályázat eredménye következő: A gr. Karácsonyi-féle jutalomért *húsz* komoly színmű locsát'atván versenyre, ezek közül, mint önbecsileg is érdeemes mű, a XII. számú „Trónkereső” nyerte a 400 arany jutalmat. A gr. Teleki József díjáért versenyző *négy* vígjáték közül pedig a II. számmal jegyzett „Bajusz” című darab korszorúztatott meg 100 arany jutalommal. Szerzője mindkettő-

nek *Szigligeti Ede*. Az 1869-diki gr. Teleki féle-versenyen *tíz* szomorújáték jelent meg; közülök nyertes lön a IV. számu „Fráter György“; szerzője *Szász Károly*.

V. Intézetünk könyvtára ez évben is tetemesen gyarapodott a három világrész többrendű tudományos intézeteivel fennálló és mindegyre terjedő csereviszony által; de vétel útján is a múlt évtől kezdve nagyobb mérvben fog szaporodni, azon 5000 frt *országos segély* felhasználásával, melyet e czélra a m. k. közoktatási ministerium kieszközlött. Ugyan e kir. ministerium kiterjeszté gondjait arra, hogy könyvtárunk a saját jelleméhez tartozó munkákban néhány év alatt minél teljesebbé tétessék. Viszont az Akadémia, ön kiadványait, mint már évek óta, úgy ez évben is számos hazai köz- és tanintézetnek küldi meg, *ingyen*; úgy hogy ez évben 56-ra ment azon intézetek (illetőleg külföldi magyar egyletek) száma, melyek vagy összesen, vagy részben kapták az Akadémia kiadványait.

A könyv-, kézirat- és éremtárt egyes hazafiak és mások is készséggel gyarapíták. Nem említvén a szerzőket, kik munkájok egy példányával kedveskedtek, kiemelendő Napoleon herczeg ő fensége, ki „I. Napoleon Levelezéseinek“ első XXIV kötetét megküldé, s a többit is utalványozni kegyeskedett. Mártonffy Károly úr „hevesmegyei tájszók-
kal“, P. Szathmáry Károly úr „Almády István naplójával“, Schwabenau Antal lovag 42 darab okmánynyal, szaporíták a kéziratárt; özv. Ráth Károlyné asszony férjének 25—30 kötetre menő oklevél-gyűjteményét ajánlá föl; Mándy Péter úr folytatta szótári jegyzeteit; Hanthó Lajos és Steinhausz urak az ú. n. „Pribitzer-codexet“ ajándékozták; Tompa Mihály 9 darab történelmi és irodalomtörténeti okmánynyal kedveskedett; gr. Hadik Gusztáv úr, néh. atyja Hadik András tábornok helymagasság-mérési gyűjteményét ajándékozta; gr. Zichy Jenő és Székely Sándor urak történelmi okleveleket adtak; Xántus Teréz asszony szintén egy oklevelet és a múlt századbéli Homann-féle atlászok két kötetét. Oltványi Pál plébános úr, az alkalommal midőn 1000 forint alapítványát tette, 16 darab ezüst és 9 darab réz régi éremmel is kedveskedett.

Mű tárgyakat ajándékoztak: gr. Waldstein János úr

220 darab nagyobbféle felsőmagyarországi aquarelle tájképet, *Endertől*; Pallio Nina úrnő a szerencsétlen Obrenovics Mihály fejedelem arczképét; Barabás Miklós l. t. pedig a Kreutzinger-féle Kazinczy-arczképet díj nélkül kijavította.

VI. Halál általi nem annyira számos mint súlyos vesztéseink: 1868 márcz. 2-kán *Nagy* Károly, mathem. osztálybeli rendes tag; april 12-kén *Ráth* Károly történelmi osztálybeli lev. tag; julius 30-dikán *Tompa* Mihály nyelv- és széptudományi osztálybeli lev. tag; nov. 4-dikén *Hörnes* Móricz, — dec. 7-én *Schleicher* Ágoston külső tagok; dec. 9-ikén *Balassa* János, a természettudományi osztály tiszteleti tagja.

VII. Végre, mint eddig, úgy a lefolyt évben sem szüntek meg a hazafiak buzgó áldozatokkal járulni Akadémiánk *tökéje* gyarapításához, miről az alább következő pénztári kimutatás részletes tudósítást ad. Legyen itt hálásan fölemlítve csupán, hogy *Ő* Felsege múlt évben az Akadémia régebbi *adóit* kegyelemből elengedni méltóztatott; továbbá azon 12000 forint *országos segély*, mely, történelmi és archaeologiai czélok előmozdítására, az Akadémia kezelésére van bízva, ismét a 400 arany jutalom, melyet *Fogarasi* János r. tag, a mongol és magyar nyelv rokonságának tanulmányozására, egy utazónak kitűzetni felajánlt; végre azon lelkes adakozások, melyek az Akadémiának f. é. febr. 3-án a pusztító *tűzvész* által épületében okozott kára enyhítésére befolytak, jelesen: *Jekelfalussy* Vincze székes-fehérvári püspök úrtól 300 forint; gróf *Wenckheim* Krisztina úrhölgy részéről 500 frt; *Göndöcs* Benedek lelkész és apát úrtól 200 forint; *Marczibányi* Antal akadémiai igazgató tag úr adománya 2000 frt; *Pappenheim* Kálmán úré 100 frt; *Örvényi* Ottó úré 10 frt, *Flesch* Alajos úré 200 frt; a rimaszombati takarékpénztári részvénytársulat küldeménye 100 frt; a pesti, első hazai takarékpénztár által határozatba ment 500 frt; összesen 3910 frt; melyekért az Akadémia e helyen sem mulasztja el kifejezni köszönetét.

Kelt Pesten, az Igazgató Tanácsnak 1869. april 16-án tartott üléséből.

B. Eötvös József,
elnök.

Arany János,
titoknok.

Pénztár.

I.

Előterjesztés a M. T. Akadémia alaptőkéjéről.

	Arany	Osztr. ért.	
		frt	kr
Az 1867. évről 1868-ra áthozott összeg	500	1,089,158	56
Ezen összeghez járultak 1868. év folytán:			
Simor János esztergami érsek, herczeg-pri- más alapítványa	—	10,000	—
Schlechta Ignác hagyománya	—	500	—
Lafranco József adománya	—	66	50
Bakos László hagyománya	—	20	—
Idősb Petrich György hagyománya	—	100	—
Borhy J. hagyománya	—	100	—
B. Henter József hagyománya (földteherm. kötvényekben)	—	2100	—
Horváth Cyrill visszaajándékozott irói tisz- teletdíja	—	22	31
Wanitsek Károly hagyománya	—	10	—
Patay József hagyománya	—	500	—
Lonovits József kalocsai érsek hagyomá- nya (földteherm. kötvényekben)	—	525	—
Szarka Károly hagyománya	—	100	—
Lehoczky Tivadar adománya	—	10	—
Fogl Lajos hagyománya	—	152	77
Koch Antal hagyománya	—	500	—
Molnárfy Ferencz hagyománya	—	250	—
Dora Szilárd alapítványa (külön jutalom- díjra)	—	2000	—
Az alaptőke állása 1868 végén	500	1,106,115	14

B. Eötvös József,
elnök.

Tóth Lőrincz,
penztárnok.

II.

K i m u t a t á s

a magyar akadémiai jövedelmi pénztár bevételei- s kiadá-
sairól, 1868. december 31-én.

Folyó szám	arany	osztr. ért.	
		frt.	kr.
I. Bevételek.			
1 Áthozatal 1867-ik évről	—	4911	37
2 Alapítók 5-ös kamat-hátralékából	150	5336	—
3 Alapítók 6-os kamat-hátralékaiból	—	798	—
4 Hitelezvényi adósok kamat-hátralékából	—	3210	—
5 Alapítók 5-ös folyó kamataiból	50	6077	95
6 Alapítók 6-os folyó kamataiból	12	10875	—
7 Hitelezvényi adósok 5-ös folyó kamataiból	—	252	50
8 Hitelezvényi adósok 6-os folyó kamataiból	—	600	—
9 Nemzeti kölcsön-kötvények kamataiból	—	727	16
10 Földtehermentesítési kötvények kamataiból	—	6470	84
11 Egyéb állampapírosok utáni bevétel	—	874	88
12 Biztosító-társasági részvények után	—	540	—
13 Bankrészvények után	—	505	—
14 Bécsi hitelintézeti részvények után	—	30	65
15 Alagúti részvények után	—	60	—
16 Magyar földhitelintézeti záloglevelek után	—	3245	—
17 Eladott könyvek árából	—	1627	6
18 Évjáradékokból	—	260	—
19 Úrhölgyek ajándékaiból népszerű munkák kiadá- sára	—	306	6
20 Jutalmazásra vett aranyak	750	—	—
21 Takarékpénztári kamatokból	—	383	9
22 Takarékpénztári visszavételekből (az úrhölgyek alapítványa pénzeiből)	—	300	—
23 Előlegek visszatérítéséből	—	130	—
24 Alapítókétől vett ideiglenes kölcsön	—	7148	—
25 Vegyes apró bevételek	—	448	6
26 Házbér-jövedelem	—	20066	52
27 Az építési pénztár áthozott pénzmaradványa	—	3399	13
28 Építésre tett régibb ajánlatokból	—	550	—
29 Kormányi segély történelmi, archaeologiai, geolo- giai és könyvtári czélokra	—	17276	25
	962	96408	52

Folyó szám		arany	osztr. ért.	
			frt.	kr.
II. Kiadások.				
1	Tisztviselők, szerkesztők és rendes tagok fizetésére	—	17410	12
2	Cselédek bérére, ruházatára, szálláspénzei- és drágasági pótlékaira	—	3455	40
3	Írói díjakra az általános pénztárból	—	2942	98 1/2
4	Nyomtatás, metszetés és köttetésre az általános pénztárból	—	4175	90
5	Külön-jutalmazásokra	950	1609	60
6	Budapesti Szemle 60 példányára előfizetés.	—	600	—
7	Irodai szükségletekre	—	235	29
8	Ügyvédi eljárásokra s bélyegek- és illetékekre	—	257	40
9	A történelmi bizottság céljaira	—	6882	10 1/2
10	A matematikai és természettudományi bizottság céljaira	—	4627	53
11	Az archaeologiai bizottság céljaira	—	4238	56
12	A statistikai bizottság céljaira	—	1583	42
13	A nyelvtudományi bizottság céljaira	—	2043	54
14	Fűtés-, világítás- és tisztogatásra	—	2529	40
15	Beszerzésekre, kézművesek számláira s építési javításokra	—	4130	74
16	Posta és szállítás költségeire	—	723	86
17	Könyvek, kéziratok s tudományos folyóiratok szerzésére, s könyvköttetésre	—	5000	—
18	Rendkívüli és vegyes apró kiadásokra	—	1619	19
19	Az Esterházy-képtárra	—	327	17
20	Arany-vásárlásra (aranyokban fizetendő jutalmakra)	—	4139	50
21	Takarékpénztárban elhelyeztetett az úrhölgyek alapítványához (népszerű olvasó könyvek kiadása céljából)	—	188	15
22	Az alaptőkétől vett ideiglenes kölcsönök visszafizetésére	—	4748	—
23	A volt építési pénztár tartozásai után fizetett kamatok	—	8294	83
24	Tökésítettett, illetőleg adósság törlesztésére fordított	—	9500	—
		950	91262	99

Levonván a bevétel: 962 aranyból s 96408 frt 52 krból
a kiadást: 950 „ s 91262 „ 99 kr.

Ezen pénztár maradványa

1869. évre: 12 „ s 5145 „ 53 kr. o. é.

B. Eötvös József, elnök.
Tóth Lőrincz, pénztárnok.

Megjegyeztetik, hogy az 1867. végéig külön kezelt építési pénztár 1868. év kezdetétől fogva a közönséges pénztárral összeolvasztatott, s ez évből már egyesítve kezeltetett.

JELENTÉSEK

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

MDCCCLXIX. APRIL XIII-KI

(XXIX-DIK)

NAGYGYÜLÉSÉN

ELDÖNTÖTT

JUTALMAZÁSOKRÓL

S TÖRTÉNT

ÚJ VÁLASZTÁSOKRÓL.

~~~~~

PEST.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM” NYOMDÁJÁBAN.

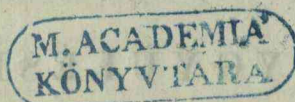
MDCCCLXIX.

JELENTÉSEK

GYÁR TUDOM. AKADEMIA

MDCCCLXIX APRILIS XII. KI.

XXIX. ÉVFOLYAM

NYOLCVI. ÉVFOLYAM

TALMAZÁSOKRÓL

2. FÜZET

II. VÁLTSZÁMOKRÓL

PEST

NYOMTATOTT AZ AKADEMIA NYOMDAJÁBAN

MDCCCLXIX

I.

J E L E N T É S

A TÖRTÉNETTUDOMÁNYI NAGYJUTALOMRÓL.

A Történettudományi Osztály egyhangu ajánlatára, az 1862—7 évkörre eső akad. nagyjutalom *Horváth Mihály* „Magyarország Történelme“ IV—VI-dik kötetének ítéltetett, mint a mely munka nemcsak a kézenforgó adatokat dolgozta fel lelkiösmeretes pontossággal, hanem kézirati forrásokat is használt, s ilyen módon míg egyfelől a tudományt előbb vitte, másfelől hazafias szelleme, könynyed, folyékony irálya által a nagy közönség közé is útat talált; tiszta világnézlettel, emelkedett szellemmel, hazafias buzgalommal van írva, különben is egy a történettudománynak szentelt élet búvárkodásának gyümölcse, s e koszorúzással épen ez iránti elismerésének kívánt kifejezést adni a Történettudományi Osztály, miben osztozott az egész Akadémia.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,
titoknok.

II.

JELENTÉS

A MARCZIBÁNYI MELLÉKJUTALOMRÓL.

A Marczibányi alapítványból a nagy jutalommal egy időben kiadatni szokott mellékjutalom az 1862—1867 között megjelent, s a történelmi szakba tartozó munkák közül, a Történettudományi Osztály jelentése alapján, *Nagy Iván* „Magyarország családai“ cz. munkája IX—XII. köteteinek íteltetett; mert e munka egy elhanyagolt de szorosan történeti ágat mivel, eddig nem ismert adatokat nagy számmal hoz napfényre, viszonyaink közt elég terjedelmesen s nevezetes részben elég alapos kritikával van dolgozva.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 14-én tartott nagygyűléséből.

Arany János,
titoknok.

III.

JELENTÉS

AZ 1868-i SÁMUEL-DÍJRÓL.

A Nyelv- és Széptudományi Osztály jelentése alapján, az 1868-ik évre szóló *Sámuel-díj*, az ugyanazon évben nyomtatva megjelent nyelvtudományi értekezések közül, *Budenz József* „Magyar és finn-ugor nyelvekbeli szóegyeztések” című dolgozatának íteltetett, mint a mely a legközelebbi rokon nyelvek közt a szóhasonlítást, a tudományunk rendelkezésére álló összes nyelvvagyból és az egész szókincsen keresztül, oly alapossággal tárgyalja, hogy ezzel a tudományos egybehasonlítás legbiztosabb alapja le van téve; — s a mely egyszersmind rokon nyelveink összehasonlításának eddigi és még várandó eredményét összefoglalván, úgy állítja élénk, hogy azt más nyelvrokonsági téren folyó és folyt hasonlításokkal is össze lehet mérni; s így a tudományos vizsgálót erre nézve is tökéletesen tájékoztatja.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. ápril 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

JELENTÉS

A MARCZIBÁNYI NYELVTUD. PÁLYÁZATRÓL.

A Marczibányi nyelvtud. pályakérdésre „Az igeidők elmélete“ érkezett két pályamunka közül az I. számút („Spectatum admissi“ stb. jeligével) a három bíráló egyező véleménye alapján az osztály olyannak jelentvén, mely a kérdéssel tulajdonkép nem is foglalkozik, s egyébként is gyarló: ez mellőztetett. Ellenben a II. számú, „O tempora! o mores!“ jeligés munkát az osztály jutalomra és kiadásra ajánlotta, mint a mely, három bíráló egyező véleménye szerint, nagy szorgalommal van kidolgozva, s bár egyik bíráló jutalomra nem tartja érdemesnek, mivel szerinte a szerző sokban nem értette jól a régi irodalmat, nem is az egészzet kutatta által, s az abból elvont tanulság ellen is kifogásai vannak; bár egy másik bíráló sem helyesli szerzőnek minden állítását, polemicus kifakadásait, s ezeket kihagyatni javasolja: mindazáltal két bíráló nagybecsü dolgozatnak itéli e munkát, mert az igeidők fogalmát helyesen határozván meg, a magyar igeidők valódi jelentését a régi irodalomból — még pedig ennek nem csak közkézen forgó, hanem ritka, sőt néha legritkább emlékeiből is — merített felette számos példával igyekszik kimutatni, melyek irányában az új és újabb írók eljárása nagy bizonytalanságot tüntet fel; tárgyát sohasem téveszti szem elől, s minden oldalról élesen megvizsgálja; a régi irodalom nyelvében tökéletesen otthonos; előadása világos; és így a feladatot *egészben* jelesen oldván meg, mind jutalomra, mind kiadásra érdemes.

E szerint a Marczibányi 40 arany jutalom a II.

számu pályamunkának íteltetett, melynek jeligés levele felbontatván, abból

Szarvas Gábor,

pozsonyi kir. gymn. tanár

neve tűnt ki; a másik pályamunka jeligés levele felbontatlanul tűznek adatott.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

V.

JELENTÉS

A MARCZIBÁNYI MÁSIK PÁLYÁZATRÓL.

A Marczibányi másik pályakérdésre, mely „Pázmány Péter magyar nyelve sajátságainak részletes felmutatását és jellemzését“ követelte, beérkezett *egy* pályaművet (jeligéje: „Régi dicsőségünk“ stb.) a Nyelv- és Széptudományi Osztály se jutalomra, se kiadásra nem ajánlotta, mivel a munka se tartalmilag, se alakilag nem olyan, hogy azt csak dicséretre is érdemesnek lehetne tartani; mert szerzője azt hívén, hogy megfelel a pályakérdésre, ha Pázmány némely munkáiból példákat hoz fel s egyebet sem mond nyelve jellemzésére, mint, hogy ez „tisztá törzsökös magyar nyelv, könnyen folyó, a nép között ma is divó szólásmódokkal, kifejezésekkel, példaszókkal teljes, bő, mégis ment minden szódagálytól“ stb., stb., nem fogta fel, annál kevésbbé oldotta meg a kérdést, mert művének elolvasása után is azt kell még kérdenünk: mi hát a Pázmány magyar nyelvének sajátsága és jelleme?

E szerint a pályamunka jeligés levele felbontatlanul átdatott az enyészetnek.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

VI.

JELENTÉS

A HÖLGY-ALAPÍTVÁNYI IRODALOMTÖRTÉNETI PÁLYÁZATRÓL.

A Magyar Hölgyek alapítványából kitűzött jutalomra érkezett „Római Irodalom-történet“ egy pályamunkát a Nyelv- és Szépdudományi Osztály nem ajánlotta jutalomra, mert az, két bírálónak egyező véleménye szerint, egy többfelől egybeszedett, hol tágan, hol szűken szerkesztett, egyöntetőség nélküli rhapsodia, melyből az előterjesztett tárgyat, a maga kellő világában, tisztán felfogni, s oly eredménynyel, minőt a kézikönyvektől várni szoktunk, tanulmányozni nem lehet; mert az nem tudományos bár népszerű előadásu kézikönyv, minő feladva volt, hanem iskolai száraz kivonat, s még mint iskolai compendium sem üti meg a mértéket; előadása is gyarló, következetlen.

Minék alapján, a jutalom ez úttal ki nem adatván, a pályázó munka jeligés levele („Keressétek az alkalmat“ stb. „Kölcsey.“) felbontatlanul elégettetett.

Kelt a M. T. Akadémiának 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

VII.

JELENTÉS

A HÖLGY-ALAPÍTVÁNYI BÖLCSESZETI PÁLYÁZATRÓL.

A Magyar Hölgységek alapítványából kitűzött jutalomra érkezett egy pályamunka, a „Bölcsészeti Erkölcsstan Kézikönyve“, melynek jeligéje „Maxima enim morum semper sapientia virtus“ a Philosophiai Osztály jelentése alapján, nem ítéltetett méltónak a jutalomra. Ugyanis három bíráló egyhangú véleménye szerint, hiányoznak belőle a bölcsészeti vizsgálódás fő kellékei: a nyomonjáró szabatos gondolkodás, a tárgy teljes és tiszta átértése, s ennél fogva a következetes és szabatos kifejtés; az előadás irodalmi szempontból sem elég világos, a kifejezések nem elég tiszták és érthetők; továbbá nem képez egy oly rendszert, mely az erkölcsstan tárgyát t. i. az erkölcsi életet minden oldaláról s kifejlődése minden stádiumán kimerítően tárgyalná. Az erkölcsi élet több lényeges oldala (pl. a lelkiismeret) s az erkölcsi világ lényeges körei érintve sincsenek benne. Szerzőtől nem lehet megtagadni az olvasottságot, de az olvasottakat csak összehalmozta, a nélkül, hogy egy rendezett ismeretkört alkothatott volna; s így ellenkező nézetek vannak egymás mellé rakva, s tele van heterogen nézetekkel az egész mű.

E szerint jeligés levele felbontatlanul átadatott az enyészetnek.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,
titoknok.

VIII.

JELENTÉS

A GOROVE-PÁLYÁZATRÓL.

A Gorove - alapítványból feltett jutalomkérdésre: „Magyarország czímere és színei“ érkezett egyetlen pályamű, melynek jeligéje „Vérmezejü süvegen“ stb. a Történettudományi Osztály jelentése alapján jutalomra és kiadásra méltónak ítéltetett; mivel, két bíráló egyező véleménye szerint, szerző a munka első részének (czímer) jogi és történelmi állását eléggé behatóan s a történelmi búvárlás mai színvonalán tárgyalta; a második részt is (színek), tekintve a fennlevő adatok elégtelenségét, elég helyesen taglalta; egész munkája pedig lelkiösmeretesen van összeállítva, kútfő-ismeretünk színvonalán áll, s tudományos becsessel bír, egyes, a dolog lényegére nem tartozó, fogatkozásai daczára is.

Minélfogva a jeligés levél felbontatván, abból e név:

Ivánfi (előbb Jancsik) **Ede**,

kegyesrendi tanár Nagy-Becskerekén 1869.

tünt ki, s szerzőnek a jutalom kiadatni határoztatott.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

JELÉNTÉS

A HÖLGY-ALAPÍTVÁNYI RÉGISÉGTANI
PÁLYÁZATRÓL.

A Magyar Hölgységek alapítványából „Görög Állam-régiségek“ kézikönyvére kitűzött jutalomra beérkezett három pályamunka közül a Történettudományi Osztály a III. számot — „Az ember életének“ stb. kezdetű jelisével, — irodalmi színvonal alatt állónak, — az I-ső számot, melynek jeliséje „Vos exemplaria graeca“ stb., bár nem absolute rosznak, de a pályadíjra méltatlannak jelentvén: a II. számot, mely „Habet autem“ stb. Ciceróból vett jelmondatot visel, ajánlotta jutalomra és kiadásra. Mert bár, a bírálók szerint, vannak is nyelvi és (idegen nevekben) orthographiai fogyatkozásai, melyeket a kiadás előtt okvetetlen ki kell javítani: de mivel szerző a forrásokat elég jól használta, széles olvasottságot, önálló gondolkodást s felfogást tanusít, az egyes részek kidolgozásában (a terjedelmesen kezelt földrajz kivételével) kellő arányt tart, s feladata legfontosabb s legnehezebb részét, a hellen alkotmányok fejlődésének s hatásának leírását, alaposan megfejtette; két bíráló által egy ellenében jutalomra érdemesnek mondatott ki.

Mihez képest a II. sz. pályamunkának a jutalom odaitéltetvén, felbontott jelligés leveléből e név:

Pór Antal

nagyszombati gymn. r. tanár

tünt ki, egyszersmind azon nyilatkozat, hogy nyert jutalmát *egy új pályahirdetésre felajánlja.*

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13 án tartott nagygyűléséből.

Arany János,
titoknok.

JELENTÉS

A HÖLGY-ALAPÍTVÁNYI TERMÉSZETTUD.
PÁLYÁZATRÓL.

A Magyar Hölgységek alapítványából kitűzött jutalomfeladatra: „Az Állati Élettan kézikönyve“ beérkezett két pályaműnek egyikét sem ajánlotta jutalomra a Természettudományi Osztály. Az I. sz. „A mi az embert“ stb. jeligét viselő, daczára jó előadásának, nem alapos, nem egyező a tudomány jelen állásával, hanem sok hibás és elavult nézetet tartalmaz; másik bíráló szerint épen gyenge írásbeli gyakorlat; a II. sz. görög jeligés pályamunka egyik bíráló szerint az újabb tudomány színvonalán van ugyan tartva, de sok helyen téves fogalmakat nyilvánítt, iránya nem tiszta, előadása nem folyékony; a másik szerint kitűnik szerző terjedelmes olvasottsága, de tárgyának még nem ura, hanem dicséretes szorgalmu és szép törekvésű kezdő látszik előttünk állni, kinek e munkára fordított fáradsága az anyagi 300 ft jutalmat megérné ugyan, de távolról sem érdemes azon erkölcsi jutalomra, melyet az Akadémia koszorúja nyújt.

Ehhez képest a jutalom ki nem adása elhatározott, s a jeligés levelek felbontatlanul a lángok martalékává lettek.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

J E L E N T É S

A HÖLGY-ALAPÍTVÁNYI TERMÉSZETTUD. MÁSÍK PÁLYÁZATRÓL.

A Magyar Hölgyek alapítványából a „Füvészet Alapvonalai“ kézikönyvére hirdetett jutalom *egy* pályamunkát eredményezett, melynek jeligéje „Önismeretre a természet megfigyelése által juthatni.“ A Természettudományi Osztály jelentése alapján az Akadémia e pályaművet a jutalomra és kiadásra méltónak ítélte, azon kikötéssel azonban, hogy szerző a három bíráló által kijegyzett pontokat, azok utasítása szerint, javítsa ki. Indokai a bírálók ítéletének, hogy a munka a tudomány mostani állásához mértén, népszerűen, s oly kellemes és tanulságos modorban van tárgyalva, hogy a füvészetet még azokkal is megkedvelteti, kik attól eddig idegenkedtek, s bevezeti őket a tovább haladhatásra; másik bíráló szerint is sok olvasható anyagot s ügyes rendben tartalmaz.

Ezek alapján a jutalom odaitéltetvén, felbontott jelí-
gés leveléből e név tűnt ki:

Dr. Soltész János,

Sáros-Patakon.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. apr. 13-án tar-
tott nagygyűléséből.

Arany János,

titoknok.

JELENTÉS

A MAGYAR TUD. AKADEMIA ÚJ VÁLASZTÁS AIRÓL.

Az Akadémia által e nagygyűlésen választott tagok következők :

A Nyelv- és Széptudományi Osztályban :

Tiszteleti tag : Szabó Imre, apát s ministeri tanácsos.

Rendes tag : Szász Károly.

Külső lev. tag : Klein L. Gyula, széptani író, Berlinben.

A Törvénytudományi Osztályban :

Külső lev. tag : Dr. Engel Ernő, a porosz statistikai hivatal főnöke.

A Történettudományi Osztályban :

Külső lev. tag : Dethier P. Antal, Konstantinápolyban.

A Természettudományi Osztályban :

Levelező tag : Dr. Hirschler Ignác, orvos-tudor és szemész-mester, Pesten.

„ „ Dr. Say Mór, a vegyészeti tanára s a főreáliskola igazgatója Budán.

Külső lev. tag : Ascherson P. a kir. múzeum őre, Berlinben.

Kelt Pesten a M. T. Akadémia 1869. apr. 14-dikén tartott nagygyűléséből.

Arany János,
titoknok.

I.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ÚJ JUTALOMTÉTELEI.

A Nyelv- és Széptudományi Osztályból.

1.

A gróf Teleki József-féle drámai jutalomért 1870-re szomorujátékok pályáznak. Csak valódi tragoediák fogadtatnak el, a középfajok kizárásával. A verses forma előnyéül fog tekintetni a műnek, ha son vagy hasonbecsü társak felett.

Jutalma száz arany.

Határnap 1869. december 31-ike. — A jutalom 1870. mártius 19-én adatik ki.

A jutalmazott mű, előadásra, a Nemzeti Színház sajátja lesz, kiadásra a szerzőé marad.

2.

Kivántatik Kisfaludy Károly drámaköltészetének méltatása irodalomtörténeti és széptani tekintetben.

Jutalma a G o r o v e-alapítványból h a r m i n c z arany.
Határnap 1870. január 31-ke.
A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona

A Philosophiai Osztályból.

1.

Kivántatik a Logikának kézikönyve. Kiterjedése legalább 12—15 középf 8-r. nyomtatott ív.

Múlhatatlan föltétel: hogy a kitűzött tárgy alaposan s az illető tudomány jelen állásával egyezőleg, es mellett népszerű, csinos és szabályozott nyelven dolgoztassék ki. (Lásd alább : Pályázati szabályok, 9. pont.)

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.
Határnap 1870. sept. 30-ka.
A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

2.

Kivántatik az Anthropologia kézikönyve. Kiterjedése 12—15 középf 8-r. nyomtatott ív.

Múlhatatlan föltétel (mint az 1. számnál).

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.
Határnap 1870. sept. 30-ka.
A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

3.

Adassék elő a családi élet erkölcsi alapja, a belőlfolyó kötelességekkel együtt.

Jutalma a Goro ve-alapítványból harmincz arany.

Határnap 1870. jan. 31-ke.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

A Törvénytudományi Osztályból.

Fejtsessék ki, főbb vonásokban, a magasabb kereskedelmi szak-oktatás feladata; adassék elő a kereskedelmi oktatásügy jelen állása, szervezete hazánkban és a külföldön; terjesztessék elő vélemény az ily magasabb kereskedelmi szakoktatás rendezéséről külön szakintézetben, vagy kapcsolatban tudományos vagy műgyetemmel.

Jutalma a Dóra Szilárd-féle alapítványból ötven arany.

Határnap 1869. december 31-ke.

A Történettudományi Osztályból.

1.

Készíttessék a történelmi kortannak (chronologia) oly gyakorlati kézikönyve, melynek segítségével a történész a történeti kútfőkben, főleg pedig a hazai történetet tárgyaló s annak földerítésére szolgáló krónikák és okiratokban előforduló keltezéseket a jelenleg divatozó Gergely-féle időszámításra könnyen és biztosan átváltoztathassa s szerinte kifejezhesse; a török időszámítás sem mellőztetvén.

Különös figyelem fordíttassék a hazánkban divatozott időszámítás körül észlelhető sajátságok kimutatására.

Láttassék el a mű a szükséges vagy gyakorlat
használhatóságát könnyítő táblákkal.

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.

Határnap 1870. sept. 30-ka.

A jutalmat nyerő munka az Akadémia tulajdona.

2.

Kivántatik a régi R ó m a története, a bir
dalom elenyészteig, tömött rövidségben, s különös te
kintettel az állami intézvényekre s a műveltségi állapo
tekra ; legalább 20 közép 8-r. nyomtatott íven.

Múlhatatlan föltétel, hogy a kitűzött tárgy alap
san s az illető tudomány jelen állásával egyezően, és
mellett lehetőleg népszerű, csinos és correct nyelve
dolgoztassék ki. (Lásd alább : Pályázati szabályok, 9
pont.)

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.

Határnap 1870. sept. 30-ka.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

3.

Kivántatik Franczia ország története a
állam kezdetétől 1789-ig, tömött rövidségben, s külö
nös tekintettel az állami intézvényekre s a műveltség
állapotokra ; — legalább 20 közép 8-r. nyomtatott íven

Múlhatatlan föltétel (mint föntebb a 2. számnál).

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.

Határnap 1870. sept. 30-ka.

A jutalmazott mű az Akadémia tulajdona.

A Természettudományi Osztályból.

1.

Irassanak le Magyarország közszen-telepei tudományos és iparos tekintetben, a jelen kútforrások alapján.

Jutalma a Vitéz-alapítványból n e g y v e n arany.

Határnap 1870. november 1-je.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

2.

Adassék elő a V e g y t a n , az új elmélet alapján, népszerű modorban, különös tekintettel a közéletre. Kiterjedése 15—20 közép 8-r. nyomtatott ív.

Múlhatatlan föltétel, hogy a kitűzött tárgy alaposan s az illető tudomány jelen állásával egyezőleg, e mellett azonban, lehetőleg népszerű, csinos és correct nyelven dolgoztassék ki. (Lásd alább: Pályázati szabályok, 9. pont.)

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.

Határnap 1870. sept. 30-ka.

A pályanyertes mű az Akadémia tulajdona.

3.

Készíttessék a L é g t ű n e t t a n (meteorologia) alapvonalait előadó népszerű munka, Magyarország lég-tűneti viszonyait is tekintetbe véve. Kiterjedése 15—20 közép 8-r. nyomtatott ív.

Múlhatatlan föltétel (mint fönebb a 2. számnál).

Jutalma a Hölgyek alapítványából ö t s z á z forint.

Határnap 1870. sept. 30-a.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

4

Irassék egy, az Ásványtan elemeit népszerűen tárgyaló munka, kiváló tekintettel a fontosabb vagy a közéletben előforduló fajokra. — Kiterjedése 15—20 közép 8-r. nyomtatott iv.

Múlhatatlan föltétel (mint fönebb, a 2. számnál).

Jutalma a Hölgyek alapítványából ötszáz forint.

Határnap 1870. sept. 30-ka.

A jutalmat nyerő munka az Akadémia tulajdona.

II.

MÁR KIHIRDETETT ÉS FÜGGŐBEN LEVŐ JUTALOMTÉTELEK.

A Nyelv- és Széptudományi Osztályból.

1.

A gróf Karácsonyi-féle drámai jutalomért 1870-re vígjátékok pályáznak. A jutalom a viszonylag legjobb műnek csak úgy adatik ki, ha egyszersmind színi, drámai és formai tekintetben haladást tanúsítónak s ekkép önbecsileg is kitüntetésre méltónak találhatik.

Jutalma négyszáz arany.

Határnap 1869. dec. 31-ike. A jutalom 1870. martius 31-én adatik ki.

A jutalmat nyerő mű a szerző tulajdona. Ha azonban a sajtó-viszonyok oly változtával, hogy az írói tulajdon a színházak

ellenében kellőleg védve lenne, szerző 3 hónap alatt ki nem nyomtatná művét: a kiadás joga 10 évre az Akadémiáé.

2.

Kivántatik elbeszélő költemény, mely a magyar történetből vagy mondából vett valamely tárgyat úgy kezel, hogy abban történeti vagy mondai személyek cselekvénydús mesében jelenjenek meg, a mű forrástanulmányokra mutasson, s a korfestésre, érdekes feltalálásra, correct compositióra, költői tárgyalásra, választékos nyelvezetre, és a versbeli technika szigorú, tiszta és szabályos megalkotására nézve, költészetünk díszére szolgáljon.

Jutalma az ifj. gróf Nádasdy Ferencz úr által néhai gr. Nádasdy Tamás nevére tett alapítványból kétszáz arany.

Határnap 1869. május utolsó vasárnapja.

A jutalmat nyerő mű a szerző tulajdona marad, ki tartozik azt esztendő alatt közrebocsátni.

3.

Harmadszor.

A mindennapi tapasztalás bizonyítván, hogy mióta a nyelvújítás jogosúltsága kérdésbe többé nem vétetik, és irodalmunk, főleg pedig az időszak sőt a napi sajtó is folytonos gyarapodást vesz, nyelvünk szükség nélkül más nyelvek phrasisai után képzett számtalan — a törzsökös magyar szólásmódoknál sem szebb, sem hatályosb, sem világosb, sem szabatosb — új szólásokkal árasztatik el, mi által a nyelv saját eredeti színezetéből kivéttetik, a nélkül, hogy egyéb tekintetben nyerne.

Fejtsenek ki tehát azon elvek, melyek új szólásmódok alkotásánál szem előtt tartandók; s mutattas-

sék ki számos példákban, mily káros befolyással volt és van, ez elvek mellőzése miatt, nyelvbeli előadásunkra az idegen nyelvek hanyag, vagy szolgai utánzása nyelvújítás diadala óta.

Jutalma a Marczibányi-alapítványból negyven arany.

Határnap 1870. martius 31-ke.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

4.

Kivántatik Aesthetikai kézikönyv a művelt magyar közönség használatára. Kiterjedése 24—30 közt 8 r. nyomtatott ív.

Jutalma a Magyar Hölgyek alapítványából hatszáz forint.

Határnap 1869. sept. 30-ka.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

5.

A nm. m. kir. ministerium kezelése alatt álló Fekésházy-alapítványból ötszáz forint jutalom fog adatni egy, az 1867—1871-ki öt éves körben, nem magyarok számára, a hazában divatozó bármely nyelven, (a magyaron kívül) írt, a magyar nyelv és irodalom megismertetésére rendelt s nyomtatásban megjelent tan-, kézikönyv vagy olvasókönyvnek. Mire a hazai írók oly megjegyzéssel tétetnek figyelmessé, hogy bár az illető munkák be nem küldése senkit a jutalomból ki nem rekeszt, csak saját érdekeket mozdítják elé, ha e téren megjelenendő munkáikat benyújtják az Akadémiához.

A Törvénytudományi Osztályból.

1.

Fejtsék ki fővonásokban az anyagi érdekek előmozdítására czélzó egyesületek és intézetek állása, szervezete, és hatása a közgazdasági életre Európa művelt államaiban. Adassanak elő, bírálattal kísérve, a művelt államok e tárgyra vonatkozó törvényei s intézkedései, s fejtsék ki ezeknek hatása az említett egyesületek útján eszközölt nemzetgazdasági fejlődésre. — Végre: adassék elő, mi lenne teendő ez irányban hazánkban a törvényhozás részéről.

Jutalma a Pesti Hazai Első Takarékpénztár részéről, a „Fáy András alapítvány“ alapító levele értelmében, ezer ötszáz forint.

Határnap 1869. december 31-ke.

A jutalmazásra már kijelölt munka a szerző által legalább 50 példányban kinyomatandó, s a munka megvétele a közönségnek lehetővé teendő; ellen esetben a jutalom ki nem adatik. A munka a szerző tulajdona marad, ki abból három nyomtatott példányt a Takarékpénztárnak átadni köteles.

2.

Fejtsenek ki a házasságból eredő vagyoni jogviszonyok, mind a házasság felekre, mind a gyermekekre nézve, tekintettel a gyámság eseteire is. Adassanak elő azon elvek, melyek szerint hazánkban e viszonyok s általában az egész árva-ügy törvények és közigazgatási intézkedések által rendezendő volna.

Jutalma a Sztrokay Antal-alapítványból száz arany.

Határnap 1869. december 31-ke.

A jutalmazott mű a szerző tulajdona marad, ki azt köteles egy év alatt közrebocsátni.

A Történettudományi Osztályból.

1.

Kivántatik Erdély polgári alkotmánya s közjogi állapotának ismertetése 1002-től 1540-ig, különös tekintettel Magyarországhoz való viszonyára.

Jutalma a Vitéz-alapítványból nyolczvan arany.

Határnap 1871. január 31-ke.

A jutalmazott mű az Akadémia tulajdona.

A Természettudományi Osztályból.

Irassanak le azon módszerek, melyek a bor és must vegyi vizsgálatára, különösen a főbb alkatrészek meghatározására szolgálnak, oly népszerű módon, hogy annak nyomán egyszerű segédeszközökkel a nem szakértő is képes legyen ezen meghatározásokat eszközölni.

Jutalma a Vitéz-alapítványból negyven arany.

Határnap 1869. június 30-ka.

A jutalmazott mű az Akadémia tulajdona.

Pályázási szabályok.

1. Minden rendü pályairat a fen kitett *határnapo-
kig* az Akadémia titoknokához küldendő; azokon túl
semminemű ily munka el nem fogadtatván.

2. A pályamű *idegen kézzel tisztán írva, lapszá-
mozva, kötve* legyen.

3. A *szerző nevét, polgári állását és lakhelyét* tar-
talmazó pecsétetes levelen ugyanazon jelige álljon, mely
a pályamű homlokán. A pecsétetes levélben netalán fel-
jegyzett kikötések, feltételek vagy a verseny-ügy körül
régóta fogva bevett szokásos eljárástól netán kívánt el-
térések tekintetbe nem vétethetnek.

4. *Álnév* alatt pályázónak a jutalom ki nem
adatik.

5. Ha a jeligés levél felbontása után kitetszenék,
hogy a munka saját kezeírása a szerzőnek, műve a ju-
talomtól elesik.

6. A jutalmat *nem nyert pályairatok kéziratai* az
Akadémia levéltárában maradnak.

7. A gr. Teleki-féle drámai pályázatoknál a társai
közt legjobb műnek a jutalom mindenkor kijár; a töb-
binél egyszersmind az abszolút becs-határoz.

8. Mind ezen feladatokra minden rendü akadémiái
tagok is pályázhatnak.

9. A Hölgyek díjai melletti pályázatokra még kü-
lönösen is megjegyeztetik, hogy a pályaművek ívszámai
csak megközelítőek, s az írók tájékozására s nem szoro-
san kötelező szabályul vannak fölemlítve. Az alapítók
akaratahoz képest azonban okvetlenül szükséges, hogy
a felvett tárgyak alaposan, a tudomány állásához, a kor
érdekeihez, úgy a magyar művelt osztályok szükségéi
s készüllete fokához mértén dolgoztassanak ki, mi ki
nem zárja azt, hogy egyenesen külföldi, angol, fran-

czia, német, a czélnak megfelelő ily munkák ne véteszenek fel alapul; de ily esetben a bírálat körül egybevetés végett az eredetiek is hozzácsatoltassanak a pályaműhöz, megjegyeztetvén egyszersmind, hogy hasonbecsü eredeti mű mégis elsőséget nyer az átdolgozott mű felett.

Egyébiránt bármely, ha csak *formai szabálynak is elhanyagolása* elejti a szerzőt a jutalomtól.

Kelt Pesten, april 17. 1869.

ARANY JÁNOS,

titoknok.

ELŐRAJZA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1869-ki april 17-kén

délelőtt 10 órákor

saját díszteremében tartandó

XXIX-dik

K Ö Z Ü L É S É N E K.

1. Elnöki megnyitó-beszéd, B. EÖTVÖS Józseftől.

Közlés útja.

3. Emlékbeszéd Erdélyi János elhunyt rendes tag fölött, GREGUSS Ágost rendes tag által.

4. A Szentírásban megemlített mézgák és gyanták termő növényei. Növény-tani értekezés HAYNALD Lajos tiszteleti tagtól.

5. Jelentés a lefolyt pályázatok eredményéről s új jutalmak kihirdetése.

6. Elnöki zárszó.

Kelt Pesten, az Akadémia 1869. april 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János,
titoknok.